Al-Islam.org
Ahlul Bayt Digital Islamic Library Project
Published on *Al-Islam.org* (https://www.al-islam.org)

Aya 6-7: Ukiwaonya Au Usiwaonye

Njia Ya Uislamu

Yameshatangulia maelezo kuwa mafundisho na misingi ya Kiislamu yapo aina mbili: Itikadi na amali; yaani mizizi na matawi; au itikadi na sharia: Vyovyote utakavyoita ni sawa. Maudhui ya kiitakadi yanaambatana na nafsi ya mtu na hisia zake, na maudhui ya sharia ni amali za mtu na vitendo vyake. Uislamu umetoa mwito wa kuuamini kiitikadi na kisharia.

Njia ambayo Uislamu umefuata kueneza mwito wake katika mambo yanayoambatana na itikadi, imebainishwa katika Aya hii. *"Waite kwenye njia ya Mola wako kwa hekima na mawaidha mazuri, na ujadiliane nao kwa namna iliyo bora. Hakika Ma wako ndiye anayemjua aliyepotea katika njia yake, naye ndiye anayewajua walioongoka."* (16:125)

Makusudio ya hekima na mawaidha mazuri, ni kutegemea akili ambayo inaweza kuyafahamu, kama vile Uungu ambao binadamu anaweza kufikia kujua kwa kuangalia vitu na kupeleleza katika maumbile na maumbile ya mbingu na ardhi. Vile vile Utume wa Muhammad (s.a.w.) ambao watafiti wanaweza kuujua kutokana na sera yake na mfumo wa risala yake.

Ama njia ya Uislamu katika kujua yale ambayo akili pekee haitoshi kama vile ghaibu, basi inabidi kutegemea wahyi kutoka kwa Mwenyezi Mungu kupita kwa Mtume ambaye Utume wake unathibitishwa na dalili za kiakili na ukweli wa yale anayoyaeleza kutoka kwa Mwenyezi Mungu (s.w.t.)

Ama njia ya kuthibitisha sharia ni kitabu (Qur'an), Sunna (Hadith) na akili. Misingi mitatu hii inakusanyika juu ya masilahi na ufisadi, wema na uovu au uadilifu na dhuluma, vyovyote utakavyopenda unaweza kuita.

Mwenyezi Mungu anasema:

وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبَاتِ وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبَائِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ إِصْرَهُمْ وَالْأَغْلَالَ الَّتِي

كَانَتْ عَلَيْهِمْ ﴿157﴾

“…Na kuwahalalishia vizuri na kuwaharimishia vibaya na kuwaondolea mizigo yao na minyororo iliyokuwa juu yao…” (***7:157***)

يَسْأَلُونَكَ مَاذَا أُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ الطَّيِّبَاتُ ﴿4﴾

“Wanakuuliza wamehalalishiwa nini, sema; mmehalalishiwa kila vilivyo vizuri…” (***5:4***)

{وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِمْ فِعْلَ الْخَيْرَاتِ{73

“…na tukawapelekea wahyi kufanya heri…” (***21:73***)

إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ ﴿90﴾

“Kwa hakika Mwenyezi Mungu anaamrisha uadilifu, na kufanya hisani, na kuwapa jamaa na anakataza uchafu na uovu na dhulma (***16:90***)***”***

Kwa ufupi ni kuwa katika itikadi kuna yanayotegemea akili na yanayotegemea wahyi. Hukumu za sheria ziko katika masilahi na mambo ya uharibifu.

Wameuitikia Uislamu na mwito wake walioamini yasioonekana, na wakatoa zaka; na wameyakataa hayo makafiri na wanafiki.
Mwenyezi Mungu amewataja waaumini kwanza katika Aya zilizotangulia, pili ametaja makafiri na tatu anawataja wanafiki na sifa zao; kama zitakavyoeleza Aya zinayofuatia hizi.

Mwenye Kulazimiana Na Haki

Watu katika kulazimiana na haki na kuacha kulazimiana nayo wako aina mbili: Wa kwanza ni yule anayelazilimiana nayo kwa njia ya haki, ni sawa iwe imeafikiana na lengo lake au imetofautiana nalo, bali yeye hana matakwa yanayotofautiana na haki; na kwa ajili ya haki anajitolea mhanga na kuvumilia mashaka, sawa na mgonjwa anayevumilia uchungu wa dawa na maumivu ya mkasi kwa kutaka afya.

Wa pili ni yule ambaye hajilazimishi na kitu chochote wala hakina thamani chochote mbele yake

isipokuwa kile chenye kuafikiana na matakwa na mapenzi yake. Wala hajali ufafanuzi wowote hata kama uko sawa.

Huyu mwenye kujipurukusha na haki atakuwa na moja ya mambo mawili: Ama atakuwa anajipurukusha na haki kwa ndani na nje (katika moyo na katika ulimi wake) au atakuwa anajipurukusha kwa ndani tu sio nje, basi huyu wa kwanza ni kafiri na wa pili ni mnafiki kama inavyojulikana katika Qur'an. Mwenye kulazimiana na haki anatofautiana na asiyelazimika nayo kwa njia nyingi. Miongoni mwa njia hizo ni kama hizi zifuatazo:

● Mwenye kulazimiana na haki anatambua majukumu yake, lakini asiyejilazimisha, hayatambui.

● Mwenye kushikamana na haki haamini kitu isipokuwa pamoja na dalili yenye kukinaisha, lakini asiyeshikamana nayo haamini kitu kinachoitwa dalili, hoja au mantiki yoyote. Jema kwake sio jema ila lile analolikusudia yeye. Hata kama akikosea hajirekebishi bali anaendelea kuliboresha lile alilolikosea.

● Mwenye kulazimiana na haki anatoa nafasi kwa mpinzani, anamsikiliza na anakuwa tayari kujirekebisha akiona amekosea. Hiyo ndiyo maana ya neno lake Mwenyezi Mungu:

الَّذِينَ يَسْتَمِعُونَ الْقَوْلَ فَيَتَّبِعُونَ أَحْسَنَهُ ؟{18}

"Ambao husikiliza kauli wakafuata zile zilizo nzuri zaidi..." **(*39:18*)**

Lakini kwa mtu asiyelazimiana na haki kwake ni kama kisa cha 'Paa huruka'.1

Mwenyezi Mungu amewafananisha wale wanaokakamia kwenye upotevu wao kwa ibara ya undani na akaielezea katika Aya nyingi tukufu kama hii.

وَقَالُوا قُلُوبُنَا فِي أَكِنَّةٍ مِمَّا تَدْعُونَا إِلَيْهِ وَفِي آذَانِنَا وَقْرٌ وَمِنْ بَيْنِنَا وَبَيْنِكَ حِجَابٌ فَاعْمَلْ إِنَّنَا عَامِلُونَ {5}

***"Na wakasema; nyoyo zetu zi katika vifuniko kwa yale unayotuitia, na katika masikio yetu mna uziwi na baina yetu na wewe kuna pazia, basi fanya* (*yako*) *na sisi tunafanya* (*yetu*)*"* (*41:5*)**

Mwenye kushikamana na haki anasamehewa makosa yake kama akikosea baada ya kufanya utafiti na upekuzi, lakini mwengine hakubaliwi udhuru; na malipo yake ni laana na adhabu.

Watu wengi zaidi hawaamini wala hawaridhii isipokuwa maslahi yao yanayowahusu tu kwa njia wanayoijua au wasiyoijua.

Utamkinaisha vipi mjinga kuwa, mtukufu zaidi wa watu mbele ya Mwenyezi Mungu ni yule anayemcha Mungu zaidi, na hali yeye mwenyewe anajitukuza kwa nasabu yake?

Au utamkinaishaje mtawala kwa uadilifu wakati ambapo utawala wake umesimamia dhuluma? Au utawezaje kumkinaisha mlanguzi kwa uharamu wa ulanguzi wakati ukiwa huo ulanguzi ndio msingi wa utajiri wake?

Wote hao wanaoivunja haki ndio aliowakusudia Mwenyezi Mungu kwa kusema: “Ni sawa kwao ukiwaonya au usiwaonye hawatoamini.”

Unaweza kuuliza, itakuwaje kuhusu wale ambao hawako katika kundi la wale wanaoshikamana na haki na wale wasioshikamana nayo, kama vile wajinga wanaodhania mambo tu, ambao wanafanya haraka kusadiki bila ya hoja wala dalili yoyote isipokuwa wanafanya hivyo kujilinda na kutaka usalama tu?

Jibu: Hakika hao ni kama wendawazimu na wanyonge.

فَأُولَٰئِكَ عَسَى اللَّهُ أَنْ يَعْفُوَ عَنْهُمْ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَفُوًّا غَفُورًا {99}

“Basi hao huenda Mwenyezi Mungu akawasamehe, Mwenyezi Mungu ni Mwingi wa kusamehe Mwingi wa maghfira.” (***4.99***)

Swala la pili, kwa dhahiri kauli yake Mwenyezi Mungu: “Mwenyezi Mungu amepiga muhuri juu ya nyoyo zao”, ni kwamba amewazuia kuamini na kufuata haki. Kwa hivyo inakuwa kafiri amelazimishwa na hana hiyari basi hastahiki shutuma wala adhabu?

Jibu: Kila kitu ambacho hakina manufaa yoyote na wala hakitekelezi matakwa kinakuwa ni sawa tu, kiwepo au kisiwepo. Lengo linalokusudiwa kwa moyo ni kunufaika na kuongoka kwa dalili zilizo sahihi, kama vile ambavyo lengo la kusikia ni kunufaika na sauti zinazosikika, na lengo la macho ni kuona vinvyoshuhudiwa.

Kwa hivyo, zikiweko dalili za kutosha juu ya hakika na mtu akawa anaendelea kung’ang’ania upotevu wake, hiyo inamaanisha kuwa hakunufaika na moyo wake, na moyo wake haukunufaika na yale yanayotakikana kunufaika nayo; mpaka inakuwa kama vile ameumbwa bila ya moyo au kwa moyo uliofungwa, haufunguki kwa haki. Kwa hivyo, inajuzu kusifiwa mtu mwenye moyo uliosusuwaa kuwa yeye hana moyo. Mwenyezi

Mungu anasema:

إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَذِكْرَىٰ لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ أَوْ أَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ {37}

“Hakika katika hiyo mna ukumbusho kwa mwenye moyo au kwa ategaye sikio, naye mwenyewe yupo anashuhudia.” (***50:37***)

Ingawa moyo upo, lakini sio kitu maadamu uko mbali na uongofu. Kwa hivyo inakuwa kunasibishiwa Mwenyezi Mungu kupiga muhuri nyoyo zao ni kwa njia ya ‘majazi’ sio ya hakika.

Hayo yanatiliwa nguvu na maelezo ya kifuniko, kwani tunaona hakuna kifuniko katika masikio na macho ya makafiri. Hivyo basi hakuna muhuri wa kikweli katika nyoyo.

Ama yale masuala ya Jabr na Ikhtiyar (kulazimishwa na hiyari) kwamba je, mtu analazimishwa au ana hiyari, utakuja ufafanuzi wake Inshallah.

وَمِنَ النَّاسِ مَنْ يَقُولُ آمَنَّا بِاللَّهِ وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ وَمَا هُمْ بِمُؤْمِنِينَ {8}

Na kuna katika watu wasemao: Tumemwamini Mwenyezi Mungu na siku ya mwisho, ma hali ya kuwa wao si wenye kumaini.

يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَالَّذِينَ آمَنُوا وَمَا يَخْدَعُونَ إِلَّا أَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُونَ {9}

Wanataka kumdanganya Mwenyezi Mungu na wale walioamini, lakini hawadanganyi ila nafsi zao; nao hawatambui.

فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَزَادَهُمُ اللَّهُ مَرَضًا ۖ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ بِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ {10}

Nyoyoni mwao mna maradhi na Mwenyezi Mungu amewazidishia maradhi, basi watakuwa na adhabu iumizayo kwa sababu ya kule kusema kwao uongo.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ {11}

Na wanapoambiwa msifanye ufisadi katika ardhi husema, bali sisi ni watengezaji tu.

أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَٰكِنْ لَا يَشْعُرُونَ {12}

Hakika wao ndio wafisadi, lakini hawatambui.

وَإِذَا قِيلَ لَهُمْ آمِنُوا كَمَا آمَنَ النَّاسُ قَالُوا أَنُؤْمِنُ كَمَا آمَنَ السُّفَهَاءُ ؟ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ السُّفَهَاءُ وَلَٰكِنْ لَا يَعْلَمُونَ {13}

Wanapoambiwa: Aminini kama walivyoamini watu, husema: Je, tuamini kama walivyoamini wapumbavu. Hakika wao ndio wapumbavu, lakini hawajui.

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ آمَنُوا قَالُوا آمَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَىٰ شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزِئُونَ {14}

Na wanapokutana na walioamini husema, tumeamini na wanapokuwa peke yao kwa mashetani wao husema: Hakika sisi tu pamoja nanyi tunawacheza shere tu.

اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ {15}

Mwenyezi Mungu atawalipa shere yao na kuwaacha katika upotofu wao wakitangatanga ovyo.

ُولَٰئِكَ الَّذِينَ اشْتَرَوُا الضَّلَالَةَ بِالْهُدَىٰ فَمَا رَبِحَتْ تِجَارَتُهُمْ وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ {16}

Hao ndio walionunua upotofu kwa uongofu,kwa uongofu, lakini biashara yao halikupata faida wala hawakuwa ni wenye kuongoka.

مَثَلُهُمْ كَمَثَلِ الَّذِي اسْتَوْقَدَ نَارًا فَلَمَّا أَضَاءَتْ مَا حَوْلَهُ ذَهَبَ اللَّهُ بِنُورِهِمْ وَتَرَكَهُمْ فِي ظُلُمَاتٍ لَا يُبْصِرُونَ {17}

Mfano wao ni kama mfano wa aliyekoka moto, na ulipoyaangaza yaliyo pambizoni mwake, Mwenyezi Mungu akaondoa nuru yao hiyo na kuwaacha katika kiza hawaanoi.

صُمٌّ بُكْمٌ عُمْيٌ فَهُمْ لَا يَرْجِعُونَ {18}

Ni viziwi, mabubu (na) vipofu kwa hivyo hawatarejea.

أَوْ كَصَيِّبٍ مِنَ السَّمَاءِ فِيهِ ظُلُمَاتٌ وَرَعْدٌ وَبَرْقٌ يَجْعَلُونَ أَصَابِعَهُمْ فِي آذَانِهِمْ مِنَ الصَّوَاعِقِ حَذَرَ الْمَوْتِ ۚ وَاللَّهُ مُحِيطٌ بِالْكَافِرِينَ {19}

Au ni kama mvua kubwa itokayo mawinguni, ndani yake mkawa na giza na radi na umeme, wakawa wanatia vidole vyao masikioni mwao kwa ajili ya mingurumo, na kuogopa kufa. Na Mwenyezi Mungu amaewazunguka hao makafiri.

يَكَادُ الْبَرْقُ يَخْطَفُ أَبْصَارَهُمْ ۖ كُلَّمَا أَضَاءَ لَهُمْ مَشَوْا فِيهِ وَإِذَا أَظْلَمَ عَلَيْهِمْ قَامُوا ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَذَهَبَ بِسَمْعِهِمْ وَأَبْصَارِهِمْ ۚ إِنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ {20}

Unakaribia umeme huo kunyakua macho yao, kila unapowaangazia hutembea ndani yake na unapowafaniya giza husimama. Na lau Mwenyezi Mungu angetaka, angeliondoa kusikia kwao na kuona kwao. Hakika Mwenyezi Mungu ni muweza wa kila kitu.

---

1. Inasemekana kuwa watu wawili waliona kitu kwa mbali, mmoja akasema: “Yule ni paa.” Mwengine akasema: “Hapana ni kunguru” Baada ya muda kidogo yule kunguru akaruka. Yule aliyepata, akamwambia mwenzake, W aona?” Yule aliyekosa akasema: “Ah! ni paa tu ijapokuwa ameruka!” ndio ikawa ni mithali.

Source URL: https://www.al-islam.org/node/26368